

Ár 2013, föstudaginn 20. september er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 51/2013**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 24. maí 2013, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 24. maí 2013. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 30. maí 2013, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 24. júní 2013. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 25. júní 2013, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 16. júlí 2013.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 13. og 20. september 2013.

II.

Málsatvik.

Gerður var lánasamningur (lán í erlendum gjaldmiðlum) milli M ehf. sem lántaka og FF, sem lánveitanda. Lánssamningurinn var til þriggja ára að fjárhæð jafnvirði ISK 31.500.000 í íslenskum krónum og/eða erlendum myntum með þeim skilmálum sem greindi í samningnum.

Samkvæmt 1. gr. lánssamningsins skyldi lántaki senda lánveitanda beiðni um útborgun með a.m.k. tveggja virkra bankadaga fyrirvara þar sem tiltekinn væri sá reikningur sem leggja skyldi lánið eða lánshlutann inn á. Í útborgunarbeiðni skyldi lántaki tilkynna lánveitanda í hvaða myntum hann hygðist taka lánið og í hvaða hlutföllum. Fjárhæð hvers gjaldmiðils fyrir sig ákvarðaðist þó ekki fyrr en tveimur virkum bankadögum fyrir útborgun lánsins. Á því tímamarki yrðu fjárhæðirnar endanlegar og myndu ekki breytast innbyrðis þaðan í frá, þótt upphafleg hlutföll þeirra kynnu að breytast á lánstímanum. Lánið yrði þá eftirleiðis tilgreint með fjárhæð þeirra erlendu mynta eða jafngildi þeirra í öðrum erlendum myntum og íslenskum

krónum samkvæmt heimildum samningsins. Samkvæmt 2. gr. bar að endurgreiða lánið í þeim gjaldmiðlum sem það samanstæði af. Lántaki mátti því aðeins greiða lánshluta í erlendum myntum í íslenskum krónum að lánveitandi hefði samþykkt það og hefði móttengið skriflega beiðni lántaka þar um, tveimur virkum bankadögum fyrir gjalddaga. Sú greiðsla sem lántaka bæri að inna af hendi á gjalddaga í erlendum myntum yrði umreiknuð í íslenskar krónum tveimur virkum bankadögum fyrir gjalddagann. Varnaraðili hafði heimild til að skuldfæra reikning sóknaraðila nr. X fyrir greiðslum samkvæmt samningnum.

Samkvæmt 3. gr. samningsins báru lánshlutar í erlendum myntum öðrum en evrum vexti sem voru 12 mánaða LIBOR vextir að viðbættu vaxtaálagi 1,85%. Lánshluti í evrum skyldi bera 12 mánaða EURIBOR vexti að viðbættu 1,85% vaxtaálagi. Tiltekið var að vanefndi sóknaraðili skuld samkvæmt samningnum í erlendum myntum væri varnaraðila heimilt að umreikna lánið í íslenskar krónur miðað við skráð sölugengi lánveitanda í lok gjaldfellingardags, á þeim myntum sem lánið samanstæði af. Bæri þá að greiða dráttarvexti í samræmi við ákvörðun Seðlabanka Íslands á hverjum tíma um grunn dráttarvaxta og vanefndaálag sbr. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu af gjaldfallinni fjárhæð frá gjalddaga til greiðsludags. Vanefndi lántaki skuld samkvæmt samningnum í íslenskum krónum bæri lántaka að greiða dráttarvexti.

Lántaka var samkvæmt 4. gr. heimilt að óska eftir myntbreytingu lánshluta í erlendum myntum á vaxtagjalddögum, væri lánið í skilum. Gæti lánveitandi ekki útvegað þann gjaldmiðil sem lántaki kynni að vilja nota til myntbreytingar eða útvegun hans hefði í för með sér verulegan kostnað fyrir lánveitanda væri lánveitanda heimilt að nota USD í stað þess gjaldmiðils. Við myntbreytingu skyldi við umreikning nota sölugengi gjaldmiðils sem hætt væri að miða við og kaupgengi þess gjaldmiðils sem framvegis skyldi miða við, samkvæmt síðustu gengisskráningu lánveitanda á íslensku krónunni, tveimur virkum bankagjalddögum fyrir myntbreytinguna nema um annað væri sérstaklega samið.

Til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu lánsins skyldi sóknaraðili gefa út tryggingarbréf til varnaraðila að fjárhæð 17.300.000 tryggt með veði í fasteigninni A, sbr. 6. gr. Einnig tryggingarbréf að fjárhæð 17.300.000, tryggt með veði í fasteigninni B.

Þann 5. febrúar 2007 var tryggingarbréf - allsherjarveð, erlendir gjaldmiðlar gefið út af sóknaraðila til FF. Sóknaraðili gerði kunnugt að til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á öllum skuldum og fjárskuldbindingum þess og/eða síðar tilgreinds aðila, nú eða síðar, við FF, eða þann sem bankinn vísaði til í hvaða formi eða gjaldmiðli sem skuldbindingarnar væru eða yrðu á hverjum tíma, samtals allt að jafnvirði kr. 17.300.000 í DKK 1.450.490 eða jafngildi þeirrar fjárhæðar á hverjum tíma í öðrum erlendum myntum eða mynteiningum sem skráðar væru í gengistöflu FF eða í íslenskum krónum, auk dráttarvaxta og alls kostnaðar við innheimtuaðgerðir væri FF sett að veði á 4. veðrétti fasteignin að B.

Þann 5. febrúar 2007 var tryggingarbréf - allsherjarveð, erlendir gjaldmiðlar, gefið út af sóknaraðila til FF. Sóknaraðili gerði kunnugt að til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á öllum skuldum og fjárskuldbindingum þess og/eða síðar tilgreinds aðila, nú eða síðar, við FF eða þann sem bankinn vísaði til, í hvaða formi eða gjaldmiðli sem skuldbindingarnar væru eða yrðu á hverjum tíma, samtals allt að jafnvirði kr. 17.300.000 í DKK 1.450.490 eða jafngildis þeirrar fjárhæðar á hverjum

tíma í öðrum erlendum myntum eða mynteiningum sem skráðar væru í almennri gengistöflu FF eða í íslenskum krónum, auk dráttarvaxta og alls kostnaðar við innheimtuaðgerðir væri FF sett að veði á 4. veðrétti fasteignin að A.

Þann 2. maí 2007 var beiðni um útborgun láns gerð. Í beiðninni kom fram að með vísan til 1. gr. samnings milli sóknaraðila og varnaraðila, dags. 1. febrúar 2007 um lán að fjárhæð ISK 31.500.000 eða þeim erlendum myntum sem tilgreindar væru af lántaka, væri þess óskað að öll lánsfjárhæðin að frádregnu lántökugjaldi yrði greidd út með eftirfarandi hætti: Lán í dönskum krónum, greiðsludagur 4. maí 2007, viðtakandi greiðslu sóknaraðili, reikningsnúmer X sem strikað hefur verið yfir og skrifað Y, viðtökubanki varnaraðili og skýring vegna hækkunar hlutfjár í C

Þann 7. maí 2007 voru DKK 2.693.935,53 lagðar inn á reikning sóknaraðila nr. Y.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 24. maí 2013.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að skuld samkvæmt ódagsettum lánasamningi verði endurreiknuð í skuld í íslenskum krónum á þeim grundvelli að lánið teljist ólögðmæt gengistryggt lán í skilningi 14. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Þá krefst sóknaraðili þess að viðurkennt verði að í ákvæðum tryggingarbréfs að fjárhæð samtals allt að jafnvirði krónur 17.300.000, dags. 5. febrúar 2007 með veði í fasteign í D felist ólögðmæt gengistryggð skuldbinding í skilningi 14. gr. laga nr. 38/2001. Viðurkennt verði jafnframt að hámark skuldbindingar samkvæmt umræddu tryggingarbréfi sé kr. 17.300.000. Þá er þess krafist að viðurkennt verði að í ákvæðum tryggingarbréfs að fjárhæð samtals allt að jafnvirði krónur 17.300.000, dags. 5. febrúar 2007, með veði í fasteign í E, felist ólögðmæt gengistryggð skuldbinding í skilningi 14. gr. laga nr. 38/2001. Viðurkennt verði jafnframt að hámark skuldbindingar samkvæmt umræddu tryggingarbréfi sé kr. 17.300.000.

Sóknaraðili vísar til þess að í umræddum lánsamningi greini m.a. að samningsaðilar geri með sér lánsamning „*til þriggja ára að fjárhæð jafnvirði ISK 31.500.000 - þrjátíuogeinmilljónogfimmhundruðþúsund krónur í íslenskum krónum og/eða erlendum myntum með þeim skilmálum sem greinir í samningi þessum.*“

Bendir sóknaraðili á að í 2. gr. segi: „*Lánið ber að endurgreiða í þeim gjaldmiðlum sem það samanstendur af. Lántaki má því aðeins greiða lánshluta í erlendum myntum í íslenskum krónum að lánveitandi hafi samþykkt það og hafi móttekið skriflega beiðni lántaka þar um, tveimur virkum bankadögum fyrir gjalddaga. Sú greiðsla sem lántaka ber að inna af hendi á gjalddaga í erlendum myntum verður umreiknuð í íslenskar krónur tveimur virkum bankadögum fyrir gjalddagann.*“ Ennfremur segi í 2. gr.: „*Lánveitandi hefur heimild, en ekki skyldu, til að skuldfæra eftirtalda reikninga lántaka hjá lánveitanda fyrir greiðslum samkvæmt samningi þessum: X.*“ Umræddur reikningur sé í íslenskum krónum.

Sóknaraðili bendir á að eina tilgreining lánsfjárhæðarinnar í lánsamningnum hafi verið í íslenskum krónum og hvergi hafi verið getið um fjárhæð skuldarinnar í erlendri mynt.

Sóknaraðili vísar til þess að í lánssamningnum, svo og í meðfylgjandi beiðni um útborgun láns, dags. 2. maí 2007, komi skýrt fram að greiða eigi andvirði lánsins inn á reikning nr. X. Ofangreindur reikningur sem andvirði lánsins skyldi leggjast inn á sé reikningur í íslenskum krónum, enda skyldi andvirðið notað til að hækka hlutafé í íslensku einkahlutafélagi sem skráð hafi verið í íslenskum krónum. Segi í 1. gr. lánssamningsins að ráðstafa eigi láninu m.a. til að „*Kaupa hlutafé í nýstofnuðu félagi G, að upphæð kr. 30.000.000.*“

Sóknaraðili bendir á að samkvæmt bankayfirliti yfir bankareikning nr. Y hafi andvirði lánsins hins vegar verið greitt inn á gjaldeyrisreikning í DKK.

Sóknaraðili telur að lánssamningurinn beri skýrlega með sér að greiða beri lánið út í íslenskum krónum og beri beiðni um útgreiðslu þess það einnig með sér þótt raunveruleg útgreiðsla lánsins hafi verið lögð inn á gjaldeyrisreikning.

Sóknaraðili byggir á því að þegar metið sé hvort lánið sé í raun veitt í íslenskum krónum eða erlendum myntum beri að líta til ákvæða samnings aðila. Ákvæði samningsins beri með sér að greiða hafi átt umrætt lán út í íslenskum krónum sem tengt hafi verið gengi þeirra erlendu gjaldmiðla sem lánið hafi verið greitt út í.

Bendir sóknaraðili á að samkvæmt ákvæðum lánssamningsins hafi endurgreiðsla lánsins ávallt átt að eiga sér stað í íslenskum krónum, miðað við gengi hinna erlendu gjaldmiðla tveimur virkum bankadögum fyrir gjalddagann. Komí m.a. fram í 2. gr. lánssamningsins að „*Lágmarksgreiðsla umfram greiðsluskyldu er ISK 5.000.000 - fimmmilljónir króna eða jafnvirði þeirrar fjárhæðar í öðrum gjaldmiðlum.*“

Sóknaraðili bendir á að í meðfylgjandi yfirliti reiknings nr. X hafi einungis tvær greiðslur átt sér stað inn á lánssamninginn, þ.e. greiðsla að fjárhæð kr. 200.000 og kr. 2.840.540, báðar þann 14. maí 2008. Sjá megi af yfirliti yfir gjaldeyrisreikning nr. Y að þeirri greiðslu hafi síðar verið ráðstafað inn á umræddan reikning þann 16. maí 2008. Ljóst sé því að einungis ein greiðsla (vaxtagreiðsla) hafi átt sér stað af láninu og hafi sú greiðsla verið innt af hendi í íslenskum krónum. Telur sóknaraðili af þessu ljóst að varnaraðili hafi einnig gert ráð fyrir því, bæði í lánssamningnum og í framkvæmd, að greiða ætti lánið til baka í íslenskum krónum. Ætlun aðila hafi því tvímælalaust verið að tékkareikningur félagsins í íslenskum krónum yrði skuldfærður fyrir afborgunum af vöxtum af láninu og hafi sú einnig orðið raunin, sbr. þær einu greiðslur sem greiddar hafi verið af láninu.

Sóknaraðili kveður ástæðu þess að félagið telji að lánið feli í sér ólögmæta gengistryggða skuldbindingu í skilningi ákvæða 14. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu vera þá að þegar metið sé hvort samningur feli í sér slíka ólögmæta gengistryggða skuldbindingu beri ávallt að líta til þess hver sú skuldbinding sé sem félagið hafi gengist undir samkvæmt samningnum, algerlega óháð því hver sú mynt sé sem lánið hafi verið greitt út í. Sú skuldbinding sem félagið hafi gengist undir samkvæmt lánssamningnum, hafi verið að endurgreiða lánið í íslenskum krónum en sá fjöldi íslenskra króna sem greiða skyldi til baka hafi algerlega verið háður gengi þeirra erlendu gjaldmiðla sem lánið hafi miðast við, í þessu tilviki DKK. Þá hafi einnig verið heimild til skuldfærslu reiknings í íslenskum krónum fólgin í samningnum. Félagið telur ljóst, þegar ákvæði 14. gr. laga nr. 38/2001 séu skoðuð, svo og ummæli í greinargerð með frumvarpi til laganna, að þær heimildir til verðtryggingar lánsfjár fjalli um fjárskuldbindingar. Það sé því hin raunverulega gengistrygging fjárskuldbindingarinnar sem skoða þurfi, þegar metið sé hvort um ólögmæta gengistryggingu sé að ræða. Óumdeilanlegt sé að samkvæmt

lánssamningnum hafi fjárskuldbindingin verið í íslenskum krónum en bundin gengi erlendra gjaldmiðla.

Sóknaraðili bendir ennfremur á að í 6. gr. lánssamningsins komi fram að til tryggingar endurgreiðslu lánsins gefi lántaki út tvö tryggingarbréf, hvort um sig að fjárhæð 17.300.000 íslenskar krónur. Ekkert sé tekið fram um það í lánssamningnum að fjárhæð tryggingarbréfanna skuli tengjast erlendum myntum, heldur að þau séu bundin við íslenskar krónur. Í tryggingarbréfunum komi fram að fjárhæð þeirra sé „*samtals allt að jafnvirði krónur 17.300.000...*“ Fjárhæð erlendu myntarinnar sé einnig tekin fram í tryggingarbréfunum, DKK 1.450.490, „*eða jafngildi þeirrar fjárhæðar í öðrum erlendum myntum eða mynteiningum...*“.

Sóknaraðili telur að vegna 1) ákvæða lánssamningsins um hámark fjárhæða tryggingarbréfanna, svo og vegna 2) ákvæða tryggingarbréfanna sjálfra, en einnig vegna 3) tengingu tryggingarbréfanna við ólögmæta gengistryggða skuld, teljist tenging fjárhæðar tryggingarbréfanna við gengi erlendra gjaldmiðla, einnig vera ólögmæt gengistryggð skuldbinding í skilningi ákvæða 14. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Því sé þess farið á leit að viðurkennt verði að hámark fjárhæðar tryggingarbréfanna, hvors um sig, sé ISK 17.300.000 og að tenging fjárhæðanna við gengi erlendra gjaldmiðla sé ólögmæt í skilningi framangreindra ákvæða laga nr. 38/2001.

Sóknaraðili vekur athygli á ummælum í greinargerð með frumvarpi á lögum nr. 38/2001 en þar segi um 14. gr. frumvarpsins: „Í 1. mgr. er lagt til að heimildir til að binda skuldbindingar í íslenskum krónum við gengi erlendra gjaldmiðla verði felldar niður. Frá 1960 var almennt óheimilt að binda skuldbindingar í íslenskum krónum við gengi erlendra gjaldmiðla. Þessi almenna regla var tekin upp í lög nr. 13/1979, um stjórn efnahagsmála o.fl. („Ólafslög“). Með breytingum á þeim árið 1989 var þó heimilað að gengisbinda skuldbindingar í íslenskum krónum með sérstökum gengisvísitölum, ECU og SDR, sem Seðlabankinn birti. Þessi breyting var liður í auknu frelsi í gjaldeyrismálum á sínum tíma. Gengisbinding á grundvelli þessara vísitalna hefur notið takmarkarar hylli. Samkvæmt 13. og 1. mgr. 14. gr. frumvarpsins verður ekki heimilt að binda skuldbindingar í íslenskum krónum við dagsgengi erlendra gjaldmiðla. Er talið rétt að taka af allan vafa þar að lútandi.“

Sóknaraðili tekur fram að í framangreindum athugasemdum komi skýrlega fram að óheimilt sé að binda skuldbindingar við gengi erlendra gjaldmiðla. Hljóti því skoðun nefndarinnar að beinast að tvennu: 1) Hvort í umræddum lánssamningi hafi skuldbinding sú sem lántaki hafi tekist á hendur verið fölginn í því að endurgreiða lánið í íslenskum krónum og ef svo sé 2) hvort sú fjárhæð sem endurgreiða skyldi í íslenskum krónum, hafi að einhverju eða öllu leyti verið bundin við gengi erlendra gjaldmiðla.

Telur sóknaraðili að ekki geti verið meginatriði málsins hvort lánið hafi verið greitt út í erlendum gjaldmiðli þar sem fjárhæð lánsins í lánssamningnum hafi einungis verið tilgreind í íslenskum krónum. Þannig hafi heildarfjárhæð lánsins verið ákveðin í íslenskum krónum.

Sóknaraðili telur að eftirfarandi orðalag, „*Sú greiðsla sem lántaka ber að inna af hendi á gjalddaga í erlendum myntum verður umreiknuð í íslenskar krónur tveimur virkum bankadögum fyrir gjalddagann*“ feli í sér að skylda lántaka hafi verið sú að endurgreiða varnaraðila lánið í íslenskum krónum, enda beri skýrt orðalag lánssamningsins með sér að sóknaraðili hafi ekki átt val um það hvort lánið yrði umreiknað í íslenskar krónur, heldur myndi það gerast sjálfkrafa án samráðs við sóknaraðila. Sóknaraðili telur af þessum sökum ljóst að lánssamningurinn hafi frá

upphafi kveðið á um lánsfjárhæð sem endurgreiðast skyldi í íslenskum krónum, en að fjárhæð endurgreiðslunnar myndi þróast á lánstímanum eftir þeim gjaldmiðlum sem ákveðið væri af varnaraðila og sóknaraðila að myndu ráða fjárhæð endurgreiðslunnar í íslenskum krónum.

Sóknaraðili telur að umþrættur lánssamningur sé í þessu tilliti í ósamræmi við ákvæði þess samnings sem um hafi verið fjallað í dómi Hæstaréttar í máli nr. 66/2012, enda hafi ekki verið gengið út frá því í lánssamningi í máli þessu að fé í erlendum gjaldmiðlum skipti um hendur við efndir sóknaraðila á aðalskyldu sinni. Þvert á móti hafi beinlínis verið ákveðið að sóknaraðili gæti einungis efnt aðalskyldu sína með því að fé í íslenskum krónum skipti um hendur í lok lánstíma.

Sóknaraðili bendir á að í lánssamningnum sé kveðið á um að skuldfæra megi einn reikning fyrir endurgreiðslum lánsins, og að sá reikningur sé í íslenskum krónum. Að því leyti sé lánssamningur þessi í ósamræmi við ákvæði þess samnings sem um hafi verið fjallað í dómi Hæstaréttar í máli nr. 3/2012, en þar hafi sérstaklega verið tekið fram að skuldfæra mætti gjaldeyrisreikning fyrir endurgreiðslum lánsins og að slíkar skuldfærslur hafi í raun átt sér stað. Því hafi Hæstiréttur talið að gert hafi verið ráð fyrir því í umræddum samningi að aðalskyldu samningsins hafi átt að inna af hendi í erlendum gjaldmiðli. Telur sóknaraðili af þessum sökum að ekki sé hald í því fyrir varnaraðila að bera atvik umrædds máls við atvik máls þessa.

Vísar sóknaraðili til þess að í dómi Hæstaréttar í máli nr. 332/2012 hafi Hæstiréttur tekið fram að samkvæmt ákvæðum þess lánssamnings sem málið hafi fjallað um, hafi skuldbinding um endurgreiðslu einungis verið í erlendum gjaldmiðlum. Þó hafi verið tekið fram að færi lánið í vanskil væri lánveitanda heimilt að umreikna lánið yfir í íslenskar krónur og rukka dráttarvexti. Umrædd heimild til umreiknings sé tilkomin vegna vanefnda og hafi lánveitandi tryggt sér heimild til umreiknings í íslenskar krónur sem vanefndaúrræði. Slíkt ákvæði eigi ekkert skylt við ákvæði þess lánssamnings sem fjallað sé um í máli þessu. Telur sóknaraðili því að haldlaust sé fyrir varnaraðila að vísa í umræddan dóm Hæstaréttar máli sínu til stuðnings.

Sóknaraðili bendir á að í dómi Hæstaréttar í máli nr. 155/2011 hafi verið tekið fram að þegar metið sé hver aðalskylda lántaka sé, beri sérstaklega að líta til þess hvers kyns sá reikningur sem skuldfæra megi til endurgreiðslu láns. Talið hafi verið mikilvægt í umræddu máli að skuldfærslureikningur hafi verið í íslenskum krónum að skuldfærslur hafi í raun átt sér stað af þeim reikningi. Það sama eigi við í máli þessu.

Sóknaraðili er ósammála því sem kemur fram í athugasemdum varnaraðila þess efnis að orðalag samningsins um að umreikna þurfi lánið yfir í íslenskar krónur beri með sér að skuldbinding sóknaraðila hafi í raun verið í erlendri mynt. Telur sóknaraðili að umrædd skuldbinding um að láta af hendi íslenskar krónur í lok lánstíma, hvers fjárhæð fari eftir þróun erlendra gjaldmiðla á lántímanum, falli að öllu leyti undir þær skuldbindingar sem lög nr. 38/2001 hafi kveðið á um að væru ólögmatar.

Varðandi tryggingarbréf þau sem gefin hafi verið út til tryggingar endurgreiðslu lánssamnings tekur sóknaraðili fram að þrátt fyrir að í ákvæðum laga nr. 75/1997 komi fram að tengja megi fjárhæð veðbréfs við vísitölu eða gengi sé í umræddum tryggingarbréfum einungis tekið fram að fjárhæðin sé „*samtals allt að jafnvirði krónur 17.300.000*“. Skýrum orðum sé enda tekið fram í lánssamningnum að til tryggingar endurgreiðslu lánsins gefi lántaki út tvö tryggingarbréf, hvort um sig að fjárhæð 17.300.000 íslenskar krónur.

Telur sóknaraðili að tryggingarbréfin beri ekki með sér að fjárhæð þeirra sé tengd gengi erlendra gjaldmiðla, enda verði samkvæmt ákvæðum 3. mgr. 4. gr. laga nr. 75/1997 að taka skýrt fram í veðbréfinu eigi svo að vera, og skuli grunnvísitala þá tilgreind. Verður að skilja ákvæðið svo að gerðar séu kröfur til þess að gengi umrædds gjaldmiðils við undirritun samningsins þurfi að taka fram sé byggt á því að hin íslenska fjárhæð sé tengd við þróun erlendra gjaldmiðla. Einnig þurfi að taka skýrt fram um slíka tengingu.

Sóknaraðili bendir á að spyrja megi hvert gildi orðalagið „*samtals allt að jafnvirði krónur 17.300.000*“, hafi við úrlausn málsins sé byggt á því að umrædd tryggingarbréf séu í erlendum gjaldmiðlum en ekki íslenskum krónum. Bent sé á að tryggingarbréfin séu einungis útgefin samkvæmt heimild í lánsamningnum, en í honum sé sérstaklega tekið fram að tryggingarbréfin skuli gefin út í íslenskum krónum. Þegar ákvæði tryggingarbréfanna séu skýrð til samræmis við ákvæði lánsamningsins telur sóknaraðili að skýra verði þau þannig að tryggingin sem í þeim sé fólgin sé í íslenskum krónum, enda snúist tryggingarbréfin einungis um að tryggja ákveðinn hluta af fjárhæð lánsamningsins. Sé komist að niðurstöðu um að lánsamningurinn kveði á um skuld í íslenskum krónum, telur sóknaraðili að sú trygging sem tryggingarbréfin feli í sér um endurgreiðslu hluta skuldarinnar hljóti einnig að vera í íslenskum krónum.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að af dómum Hæstaréttar verði ráðið að útborgun á lánsfé í erlendra mynt geti ráðið úrslitum um mat á lögmæti erlendra lána og skipti þá ekki máli hvort lánsfjárhæð hafi í lánsamningi verið tilgreind í þeirri mynt eða hlutföllum, hafi verið um fjölmyntalán að ræða. Hafi Hæstiréttur komist að þessari niðurstöðu t.a.m. í málum nr. 3/2012, 332/2012 og 66/2012.

Vísar varnaraðili til þess að samkvæmt efni lánsamningsins sem hér um ræði hafi hámarki lánsfjárhæðar verið markaður rammi í íslenskum krónum, en jafnframt hafi verið gert ráð fyrir því að lántaki gæti valið þá gjaldmiðla sem einstaka ádrættir/láns hlutar samanstæðu af. Það val hafi farið fram í útborgunarbeiðni sem sé hluti lánsamnings, sbr. 2. mgr. 1. gr. Þar komi fram að lánið skuli að öllu leyti vera í dönskum krónum. Lánsfjárhæðin hafi í kjölfarið verið greidd út í dönskum krónum, inn á gjaldeyrisreikning sóknaraðila, nr. Y, þann 7. maí 2007. Hafi sú ráðstöfun verið í samræmi við ósk lántaka, sbr. útborgunarbeiðni. Þetta hafi leitt af tilgangi lánsins, en skv. 4. mgr. 1. gr. lánsamnings skyldi í gegnum milliliði fjárfest í færeysku fjárfestingafélagi. Sé þannig óumdeilt að varnaraðili hafi efnt aðalskyldu sína með afhendingu á erlendum gjaldmiðli.

Bendir varnaraðili á að í dómi Hæstaréttar í máli nr. 66/2012 hafi reynt á sambærilegan lánsamning og hér um ræði þar sem lánsfjárhæð hafi verið tilgreind sem jafnvirði íslenskra króna en útborgun lánsins hafi farið fram í erlendum gjaldmiðlum. Hæstiréttur hafi vísað sérstaklega til þess í málinu að „*Fé í erlendum gjaldmiðlum skipti því í reynd um hendur þegar Kaupþing banki hf. efndi aðalskyldu sína samkvæmt lánsamningnum.*“ Þá hafi sérstaklega verið vísað til þess að ekki skipti máli þótt lánið hafi í reynd verið endurgreitt í íslenskum krónum heldur hafi það verið talið skipta máli að eftir hljóðan samnings bæri að endurgreiða lánið „*í þeim gjaldmiðlum sem það samanstendur af*“. Hafi þar verið vísað í sambærilegt ákvæði og

2. gr. lánsamningsins sem hér um ræði. Um þetta hafi dómurinn sagt: „*Samkvæmt þessu verður að líta svo á að í samningnum hafi verið gengið út frá því að fé í erlendum gjaldmiðlum myndi einnig skipta um hendur við efndir áfrýjanda á aðalskyldu sinni, þótt svo hafi ekki farið í raun. Að þessu virtu verður að leggja til grundvallar að lánið til áfrýjanda hafi verið í erlendum gjaldmiðlum og skiptir þá ekki máli hvaða tilgangi hann tók það.*“

Varnaraðili telur í þessu samhengi ekki skipta máli þótt að samkvæmt upphaflegri útborgunarbeiðni hafi verið gert ráð fyrir að lánið yrði greitt út í íslenskum krónum. Sérstaklega skuli tekið fram að sóknaraðili hafi engar athugasemdir gert við þá ráðstöfun við útborgun lánsins og ekki um árábil, fyrr en nú í tengslum við mál þetta. Við mat á lögmæti láns-skuldbindingarinnar hafi Hæstiréttur í sambærilegum málum litið til þess hvernig aðalskyldur lánveitanda hafi í reynd verið inntar af hendi. Aðalskylda lánveitanda hafi að sönnu verið innt af hendi með greiðslu í dönskum krónum og hafi engar íslenskar krónur skipt um hendur við lánveitinguna.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðili hafi sérstaklega vísað til þess að þegar lántaki hafi innt af hendur greiðslur af láninu hafi greiðslan verið umreiknuð í íslenskar krónur tveimur virkum bankadögum fyrir gjalddaga og telji sóknaraðili af þeirri ástæðu að um skuldbindingu í íslenskum krónum sé að ræða. Í því samhengi tekur varnaraðili fram að lántaki megi aðeins greiða lánshluta í erlendum myntum í íslenskum krónum hafi lánveitandi samþykkt það. Að mati varnaraðila sé það þvert á móti til stuðnings þess að um erlent lán sé raunverulega að ræða að umreikna hafi þurft greiðsluna yfir í íslenskar krónur. Væri um lán í íslenskum krónum að ræða væri engin þörf á því að umreikna greiðsluna yfir í íslenskar krónur, greiðslan væri einfaldlega í íslenskum krónum.

Af öllu framansögðu og með vísan til dóma Hæstaréttar í málum nr. 3/2012, 332/2012 og 66/2012 telur varnaraðili ljóst að um gilt lán í erlendum gjaldmiðlum sé að ræða en ekki gengistryggt. Beri því að hafna kröfu sóknaraðila um endurútreikning lánsins á þeirri forsendu að um ólöglega gengistryggt lán sé að ræða.

Varnaraðili hafnar því að í tryggingarbréfin séu gengistryggð skuldbinding sem gangi gegn 14. gr. laga nr. 38/2001. Ekki verði fallist á að í tryggingarbréfunum, sem séu veðbréf, felist skuldbinding um lánsfé í skilningi 13. og 14. gr. laga nr. 38/2001 sem óheimilt sé að binda við gengi erlendra gjaldmiðla. Gildi framangreind ákvæði einfaldlega ekki um tryggingarbréfin með þeim hætti sem sóknaraðili byggir á. Um sé að ræða veðbréf sem sérstaklega sé heimilt að binda við gengi erlendra gjaldmiðla samkvæmt lögum um samningsveð nr. 75/1997, sbr. 3. mgr. 4. gr. laganna.

Með vísan til alls þess sem að framan greini telur varnaraðili að hafna beri öllum kröfum sóknaraðila í máli þessu.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort ódagsettur lánsamningur sem sóknaraðili gerði við FF feli í sér skuldbindingu í erlendri mynt eða íslenskum krónum bundin við gengi erlendra gjaldmiðla. Þá felst ágreiningur aðila í því hvort tvö tryggingarbréf, dags. 5. febrúar 2007, sem sóknaraðili gaf út til FF, feli í sér skuldbindingu í erlendri mynt eða íslenskum krónum bundin við gengi erlendra gjaldmiðla.

Verður í upphafi fjallað um lánsamning aðila. Fyrir liggur að ófrávíkjanleg ákvæði 14. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu standa því í vegi að lántaki verði skuldbundinn af ákvæði í samningi um að fjárhæð láns í íslenskum krónum tæki

breytingum eftir gengi erlends gjaldmiðils. Hefur Hæstiréttur að undanfögnu kveðið upp marga dóma þar sem reynt hefur á hvort lán teljist í íslenskum krónum og bundin gengi erlendra mynta með ólögmætum hætti eða lán í erlendum myntum.

Í dómi Hæstaréttar 11. júní 2012 í máli nr. 332/2012 var fjallað um sambærilegan samning og um er deilt í máli þessu. Hæstiréttur lagði til grundvallar að tekið hefði verið lán í erlendri mynt og vísaði þar m.a. til heitis lánsamnings og kvittana um útborgun lánsins í erlendum gjaldmiðli. Með dómi Hæstaréttar 17. janúar 2013 í máli 386/2012 virðist hins vegar tekið af skarið um að þegar eina fjárhæðin, sem beint eða óbeint er tilgreind í lánsamningi, er í íslenskum krónum geti *”engum vafa verið háð að hann tók eingöngu til skuldbindingar í þeim gjaldmiðli, sem óheimilt var samkvæmt 14. gr. laga nr. 38/2001 að binda við gengi erlendra gjaldmiðla”*

Með þessum síðasttalda dómi virðist Hæstiréttur þannig hafa horfið frá þeirri afstöðu að líta skuli til fleiri atriða á borð við hvaða gjaldmiðill er notaður við útgreiðslu lánsins í og í hvað láninu var ráðstafað, a.m.k. þegar fjárhæðin er aðeins tilgreind í íslenskum krónum

Með vísan til dóms Hæstaréttar í máli nr. 386/2012 verður við það miðað að sóknaraðila hafi tekið lán í íslenskum krónum að fjárhæð kr. 31.500.000, sbr. lánasamninginn. Verður samkvæmt þessu fallist á kröfu sóknaraðila varðandi lánsamninginn.

Verður því næst vikið að tryggingarbréfum, dags. 5. febrúar 2007.

Ákvæði VI. kafla, þ.m.t. 13. og 14. gr., laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu fjalla um verðtryggingu lánsfjár og sparifjár. Falla tryggingarbréf sóknaraðila, dags. 5. febrúar 2007, því ekki undir ákvæði 13. og 14. gr. laga nr. 38/2001, enda ekki um láns- eða sparifé að ræða heldur veðbréf.

Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. laga nr. 75/1997 um samningsverð er heimilt í veðbréfi að binda fjárhæðir við hækkun samkvæmt vísitölu eða gengi, enda sé það tilgreint í bréfinu sjálfu og þar komi fram tegund og grunntala verðtryggingar.

Í tryggingarbréfum sóknaraðila, dags. 5. febrúar 2007, var tilgreint að fjárhæð tryggingarbréfsins væri samtals allt að jafnvirði krónur 17.300.000, fjárhæð myntar DKK 1.450.000. Tilgreining fjárhæðar tryggingarbréfsins var því í dönskum krónum í samræmi við 3. mgr. 4. gr. laga nr. 75/1997. Verður því ekki hjá því komist að hafna kröfu sóknaraðila varðandi tryggingarbréf, dags. 5. febrúar 2007.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Varnaraðila, F, ber að endurreikna skuld samkvæmt ódagsettum lánasamningi við sóknaraðila, M, á þeim grundvelli að lánið teljist ólögmætt gengistryggt lán að fjárhæð kr. 31.500.000 í skilningi 14. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu

Kröfum sóknaraðila sem lúta að veðtryggingabréfum varnaraðila á fasteignunum B og A, dags. 5. febrúar 2007, er hafnað.

Reykjavík, 20. september 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir